

שאלות המצוות
בהלכה

שכיחא

לתגובות: עקיבא משה סילבר | questions@shchiche.com | 052-7155401

עץ שנטעו אותו בשבת במזיד וגדל האם אפשר לברך עליו את ברכת האילנות?

לא יברך עליו ובדיעבד אם בירך עליו לא יברך שוב על אילן אחר.

מקורות: יש בעיה לברך ברכת האילנות על כזה עץ, דהרי מבואר בפוסקים שברכת האילנות הוא הברכה שמברכים על הגדילה לפני שאפשר לברך שהחיינו (עי' משנ"ב סי' רכו סק"ד בשם הגר"א), והרי שהחיינו אי אפשר לברך על פרי שעומד לאיבוד ככלאי הכרם [יעוי' בלשון היעב"ץ ח"א סי' סג], והרי עץ כזה הוא עומד לאיבוד

דהרי קיימא לן הנוטע בשבת במזיד יעקור (כמו שפסק בביאור הלכה סי' שיח ד"ה אחת ע"פ המשנה בגיטין והסוגי' בגיטין), וכן משמע במקור חיים לבעל החוות יאיר על סדר השו"ע [בקיצור הלכות] שאין לברך ברכת האילנות על אילן שידוע בודאי שהוא ערלה.

ויש לציין דאפי' על פרי מורכב יש דעות באחרונים שאינו מברך שהחיינו כעין מה שאין מברך ברכה על מאכל גזול (הלק"ט ח"א סי' ס' וכן חששו לזה במנח"י ח"ג סי' כה ואג"מ או"ח ח"ב סי' כח, והשאלת יעבץ ח"א סי' סג חולק על ההלק"ט), וכעין מה שמצינו דעת הגר"א שהביא המשנ"ב בכמה מקומות שאינו מברך ברכת המצוות על המצוה הגזולה אפי' לאחר ייאוש ושינוי בעלים.

והביאווה"ל בריש סי' רכה הביא ב' הדעות לענין הרכבה, ועי' עוד בדבריו בסי' קצו ס"ד לענין גזל חיטים וטחנן ואפאן ובסי' תרמט סק"ה ובסי' יא ס"ו ביאה, ל ד"ה ולענין בסי' רכה סק"ח.

ויעוי' ברעק"א בגליון השו"ע שהסתפק לענין ערלה לגבי שהחיינו וברכת האילנות ולא פשט לה, אבל באופן שהוא איסור הנאה מחמת איסור שנעשה בו אפשר דיודה הרעק"א, ועכ"פ מידי ספק לא נפקא, ובפרט שיש גם דעת היעב"ץ הנ"ל שמשמע בלשונו שם שמודה בכלאי הכרם וכן במקור חיים הנ"ל, והבא"ח ברב פעלים ח"ג סי' ט סובר שאפשר לברך שהחיינו וכן דעת הרב מטשעבין בשו"ת דובב מישרים ח"ג סי' ה.

והנה מאחר שלענין ברכת האילנות הדין הוא שאם ראה ולא בירך יכול לברך שוב כשיראה שוב (כמבואר במשנ"ס ס"ס רכו), ומאידך גיסא אם ראה ובירך אינו יכול לברך שוב, לכן מהנדרש שלא לברך על עץ שידוע בודאות שנטעו אותו בשבת אלא ימתין ויברך כשיראה עץ אחר ואין אומרים זריזין מקדימין במצוות על דבר שעל ידי

הזריזות יצטרך להפסיד הידור מצוה (תרוה"ד ועוד פוסקים).

ואמנם הגר"ק (מעשה חמד בסוף הספר תשובה יג) דייק מהביאור הלכה הנ"ל שעיקר דעתו כהיעב"ץ (לענין אילן שנוצר באיסור הרכבה) ולכן נקט שאפשר להקל בזה אבל כבר רבו הדעות בזה, בפרט שלענייננו יש בעי' נוספת של איסור הנאה והכה"ח מחמיר בזה לענין ברכת האילנות בערלה וכן למד הדברי מלכיאל בהרע"א הנ"ל שדעתו להחמיר, ואין שום הפסד להחמיר בזה בקל לכן בודאי שראוי להחמיר בזה.

אבל אם בירך מכיון שיש פוסקים שאומרים שיצא אינו חוזר ומברך דספק ברכות להקל.

